

Innst. S. nr. 248

(2008–2009)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

St.meld. nr. 28 (2008–2009)

Innstilling fra utenrikskomiteen om samarbeidet i Organisasjonen for tryggleik og samarbeid i Europa (OSSE) i 2008

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Med ei brei tilnærming og mange deltakarar er OSSE ein potensielt viktig reiskap for politisk dialog og samarbeid for å førebyggje og handtere konflikatar i heile OSSE-området. Regjeringa er oppteken av at OSSE sitt arbeid for tryggleik og samarbeid vert vidareført. På grunnlag av det utvida tryggleiksgrepet tykkjast organisasjonen vere eit naturleg forum for å drøfte dei felles tryggingpolitiske utfordringane som deltakarlanda står overfor.

President Medvedjev lanserte i august 2008 eit framlegg om ein "ny europeisk tryggingssarkitektur". Det russiske framlegget er i liten grad konkretisert, men i grove trekk gjer Medvedjev framlegg om å forhandle fram ei ny avtale for europeisk tryggleik. Utanriksministrane drøfta framlegget i Helsingfors i desember 2008. Det var semje om at OSSE er det rette forumet for vidare dialog, og at diskusjonen skal vidareførast på eit høgnivåmøte, truleg på utanriksministernivå. Fokus må vere på substans, ikkje arkitektur, og det bør ikkje skiljast mellom menneskeleg og militær tryggleik. Frå Regjeringa si side vart det presisert at dialog og samarbeid med Russland er viktig. Samstundes er det ikkje aktuelt å svekkje dei etablerte institusjonane. Det er viktig å drøfte tryggingpolitiske spørsmål med Russland, både i OSSE og i NATO-Russland-rådet. Den tsjekkiske EU-formannskapet har byrja på drøftingane med sikte på å

utvikle ein felles EU-posisjon. Spørsmålet har òg vore drøfta i NATO.

Krigen mellom Russland og Georgia i august 2008 var eit tilbakeslag for politisk dialog og samarbeid i Europa. Tilhøvet mellom Russland og dei vestlege landa har vorte kjøligare, og samarbeidet har vorte vanskelegare. OSSE-sendelagets vidare lagnad i Georgia er svært usikker som følgje av russisk godkjenning av dei to utbrytarområda Abkhasia og Sør-Ossetia. Etter at ein ikkje greidde å semjast om vidareføring i desember 2008, ligg det no an til at sendelaget vil verte nedlagt i mars eller april. Regjeringa stør freistnadene til formannskapet på å få til ei forlenging av mandatet til OSSE-sendelaget sjølv om dette synest vanskeleg. Noreg vil framleis forsvare Georgias suverenitet og territoriale integritet og oppmodar partane til å etterleve våpenkvileavtala av 12. august og tilleggsavtala av 8. september.

OSSE er òg involvert som forhandlar og observatør i dei uløyste konfliktane om Transnistria i Moldova og Nagorno-Karabakh i Aserbajdsjan. Ei løysing i Transnistria heng truleg nært saman med om Moldova er villig til å erklære seg nøytralt og ikkje sikte mot tettare tilknytning til NATO. Når det gjeld Nagorno-Karabakh, var det eit reelt framsteg at dei to presidentane i Armenia og Aserbajdsjan møttest i Moskva 2. november i fjor og skreiv under ei felleserklæring – dette var det første dokumentet om Nagorno-Karabakh som presidentane i desse to landa nokon gong har skrive under på. Det er likevel lite truleg at det vert ei løysing på konflikten med det første. Regjeringa stør freistnadene til formannskapet på å skape framgang. Samstundes vil Noreg gjennom tosidig hjelp stør prosjekt som medverkar til fredsbygging og tillitsskapande tiltak mellom partane. Samarbeidet med norske frivillige organisasjonar, FN-organ, Europarådet og Høgkommissæren for nasjo-

nale minoritetar (HCNM) i tillegg til sendelaget vil i så måte vere viktig.

Respekt for grunnleggjande menneskerettar, demokratisk styresett og rettsstatlege prinsipp, samt økonomisk og sosial utvikling, er naudsynte føresetnader for varig tryggleik og stabilitet. Det utvida tryggleiksomgrepet, som utgjer fundamentet for OSSE sitt arbeid, er kome under aukande press dei seinare åra.

Det er ei prioritert oppgåve for Regjeringa å arbeide for at OSSE-kontoret for demokratiske institusjonar og menneskerettar (ODIHR) skal ha ressursar til å stø demokratisering og menneskerettar i deltakarlanda. OSSE sitt arbeid for å fremje frie og demokratiske val står sentralt i dette arbeidet.

Etter Regjeringa sitt syn er ein aktiv dialog med sivilsamfunnet ein viktig føresetnad for varig tryggleik og stabilitet, og Noreg vil framleis arbeide for at OSSE skal styrkje denne dialogen. Regjeringa vil vidareføre arbeidet for at menneskerettsforsvararar i deltakarlanda i OSSE skal få betre vern.

Det omfattande felt nærveret til OSSE er den framste styrken til organisasjonen. Ikkje minst gjeld dette med omsyn til vern av menneskerettane og rettane til minoritetane. Regjeringa vil arbeide for at OSSE-nærveret i deltakarlanda vert halde ved lag til mandata for sendelaga er oppfylde. Det vil vere svært beklageleg om OSSE-sendelaget i Georgia vert nøyd til å innstille verksemda si medan det framleis har eit viktig arbeid å gjere.

Utviklinga i Kosovo og den framtidige rolla til OSSE har stått sentralt i 2008. Den 8. desember 2008 vart det oppnådd semje om at EU-operasjonen i Kosovo skal rapportere til FN og opptre statusnøytralt, og situasjonen har difor vorte klarare. OSSE sitt arbeid, ikkje minst for å sikre rettane til minoritetane, vert vidareført og utfyller det arbeidet som EU sin politi- og justisoperasjon (EULEX) utfører. Sendelaget er likevel for stort i høve til dei oppgåvene det kjem til å ha framover, og arbeidet med ein kraftig reduksjon i omfang og mandat for sendelaget er i gang. Regjeringa stør eit meir fokusert OSSE-nærver i Kosovo.

Regjeringa ønskjer at det monalege OSSE-engasjementet i Serbia vert vidareført og ser klart at det framleis trengst eit robust engasjement i Bosnia-Hercegovina. OSSE sitt arbeid bør etter kvart kunne avsluttast i dei landa som i 2008 vart inviterte til å verte medlemmer av NATO. OSSE har framleis ugjort arbeid i Aust-Europa (Moldova, Ukraina og særleg Kviterussland) og i Sør-Kaukasus når det gjeld å gje råd til og hjelpe landa i sitt vidare arbeid for langsiktig tryggleik og stabilitet og demokratiske reformer.

Sendelaga i Sentral-Asia er rygggraden til OSSE i denne regionen, og frå norsk side vil vi arbeide for at mandata framleis skal vere så robuste som mogleg.

Det vil vere særleg viktig å følgje utviklinga i Kasakhstan fram til landet tek over OSSE-formannskapet neste år. Det vil vere ei monaleg styrking av arbeidet at Noreg i 2009 opprettar ambassade i Astana. Regjeringa vil vidareføre innsatsen for grensetryggleik i Tadsjikistan, politireform i Kirgisistan og det forsiktige reformarbeidet gjennom OSSE i Turkmenistan.

Etter Regjeringa sitt syn er det viktig at OSSE konsentrerer arbeidet om kjerneoppgåvene. Difor bør OSSE framleis rette merksemda mot dei utfordringane som etniske og regionale konflikhtar, organisert kriminalitet, handel med menneske, våpen og narkotika og internasjonal terrorisme utgjer. Det er positivt at organisasjonen drøftar samanhengen mellom klimaendring, miljø og tryggleik. Fleirsidig diplomati er heilt avgjerande for å fremje norsk utanriks- og tryggingpolitikk. Regjeringa er difor oppteken av å styrkje samarbeidet mellom OSSE, FN, EU, Europarådet og NATO og av å sjå Noregs tosidige engasjement i samheng med innsatsen i desse organisasjonane.

Noreg har eit breitt engasjement innan tryggingsektorreformen både innanfor OSSE, FN og tosidig. OSSE medverkar til politi- og justissektorreform i fleire land og gjer såleis ein viktig innsats på dette området. Regjeringa vil vidareføre støtta til dette arbeidet, mellom anna med ytterlegare støtte til grensesamarbeid i sentralasiatiske land. Noreg finansierer også tre juristar frå styrkebrunnen som er tilknytt sendelaget i Baku for å fremje justissektorreform.

Som ei oppfølging til vedtaket frå ministermøtet i Madrid i 2007 har OSSE arbeidd for å styrkje samarbeidet med Afghanistan med vekt på grensetryggleik mot dei sentralasiatiske landa. Det er utarbeidd ein omfattande prosjektpakke for å hjelpe Afghanistan på dette området, som så langt ikkje er vedteken. OSSE heldt den årlege konferansen med Asia-partnarane i Kabul i oktober 2008. Regjeringa stør arbeidet for styrkt grensetryggleik med vekt på ei regional tilnærming og vil også stø oppmodinga frå Afghanistan om hjelp frå OSSE til gjennomføringa av dei planlagde vala i 2009.

For Regjeringa er det viktig at hovudprioriteringane og dei politiske vedtaka til OSSE vert følgde opp med tilstrekkelege ressursar til gjennomføring. Budsjettet må reflektere det som organisasjonen faktisk treng, og setje han i stand til å utføre arbeidet sitt på ein effektiv måte. Feltarbeidet bør etter norsk syn prioriterast. Det same gjeld arbeidet med menneskerettar, bygging av rettsstaten og valspørsmål, innsats på politisektoren medrekna grensekontroll, handvåpen og destruksjon av ammunisjon, kampen mot menneskehandel og arbeidet for likestilling. Budsjettforhandlingane har vorte stadig vanskelegare dei seinare åra. Det er uheldig for planlegging og drift at

det no meir er ein regel enn eit unntak at budsjettet vert vedteke først langt ut i budsjettåret.

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Olav Akselsen, Vidar Bjørnstad, Marit Nybakk, Hill-Marta Solberg og Anette Trettebergstuen, fra Fremskrittspartiet, Morten Høglund, Siv Jensen og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Siri A. Meling og Erna Solberg, fra Sosialistisk Venstreparti, Ågot Valle, fra Kristelig Folkeparti, Dagfinn Høybråten, fra Senterpartiet, Åslaug Haga, og fra Venstre, Anne Margrethe Larsen, mener i likhet med Regjeringen at OSSE er et viktig redskap for politisk dialog og samarbeid for å løse konflikter i hele OSSE-området.

Komiteen er opptatt av at arbeidet for sikkerhet og stabilitet videreføres og at OSSE fortsatt retter fokus på etniske og regionale konflikter, organisert kriminalitet, handel med mennesker, våpen og narkotikaomsetning og internasjonal terrorisme.

Ved tilstedeværelse i de ulike land, med egne kontorer, demokratiserings- og menneskerettighetsprogrammer og innsats for å skape dialog, spiller OSSE etter komiteens mening en viktig rolle i de omstillingsprosesser som pågår, særlig i Sentral-Asia og Kaukasus.

Komiteen er urolig for at det utvidede sikkerhetsbegrepet, som er fundamentet i OSSEs arbeid, er kommet under økende press i de senere årene.

Komiteen har merket seg det russiske initiativet for ”ny europeisk sikkerhetsarkitektur” og at det er enighet om at OSSE er et egnet forum for videre dialog. Komiteen er enig med Regjeringen i at fokus framover må være på substans – ikke arkitektur

– og at det ikke er aktuelt å svekke de etablerte institusjonene.

Komiteen har videre merket seg at krigen mellom Russland og Georgia i august 2008 var et tilbakeslag for politisk dialog og samarbeid i Europa. Komiteen støtter Regjeringens bestrebelser på å videreføre OSSE-sendelaget i Georgia.

Komiteen støtter Regjeringens arbeid med et mer fokusert OSSE-nærvær i Kosovo.

Komiteen har merket seg det brede norske engasjementet innen sikkerhetssektoren både i OSSE, FN og bilateralt, og støtter Regjeringens ønske om å videreføre det norske bidraget til det viktige arbeidet som gjøres innenfor justis- og politisektoren i OSSE-området.

Komiteen understreker nødvendigheten av at politiske vedtak i OSSE blir fulgt opp av tilstrekkelige budsjettmidler og er tilfreds med at Regjeringen har et våkent øye på problemstillingen.

Komiteen har merket seg at landene i Sentral-Asia har fått økt oppmerksomhet i OSSE de senere årene, og er tilfreds med at Kasakhstan er tildelt formannskapet i 2010. Komiteen vil understreke at formannskapet forplikter med hensyn til fortsatte, demokratiske reformer og respekt for grunnleggende menneskerettigheter. I denne sammenheng uttrykker komiteen tilfredshet med at det opprettes norsk ambassade i Astana.

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldinga og rår Stortinget til å gjøre slikt

v e d t a k :

St.meld. nr. 28 (2008–2009) - om samarbeidet i Organisasjonen for tryggleik og samarbeid i Europa (OSSE) i 2008 – vedlegges protokollen

Oslo, i utenrikskomiteen, den 26. mai 2009

Olav Akselsen

leder

Åslaug Haga

ordfører

